

Raport z konsultacji społecznych dotyczących
„Koncepcji zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki
Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim”

Opracowanie:

inż. arch. kraj. Mariusz Naumienko
mgr. inż. arch. kraj. Magdalena Krajewska
mgr. inż. arch. kraj. Maciej Kotwiński

Warszawa, maj 2013r.

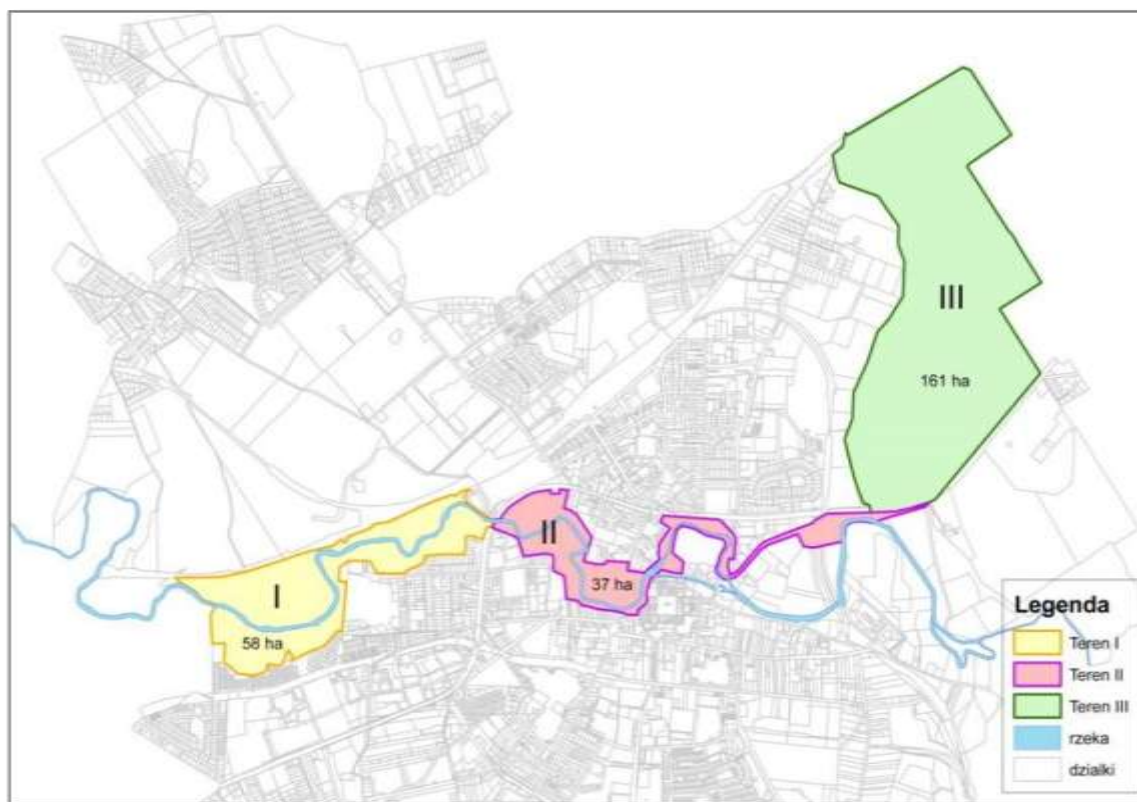
Spis treści

1. Wprowadzenie	2
2. Struktura opracowania	3
3. Współczesne tendencje kształtowania terenów zieleni w miastach	4
4. Projekty i przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia kształtowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim	5
5. Obecny stan zagospodarowania terenów zieleni w dolinie rzeki Wierzycy oraz terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim	13
6. Wstępne określenie programu zagospodarowania terenów zieleni	19
7. Dyskusja nad możliwościami realizacji poszczególnych elementów programowych	24
8. Określenie oczekiwanych form aktywności w terenach zieleni	25
9. Określenie preferowanego charakteru ukształtowania terenów zieleni	26
10. Zestawienie rekomendacji dotyczących ukształtowania terenów zieleni	27
11. Przedstawienie i ocena wypracowanego wariantu sposobu zagospodarowania terenów zieleni	28
12. Przedstawienie proponowanego sposobu zagospodarowania terenów zieleni do opracowania końcowego	34
13. Podsumowanie	41

1. Wprowadzenie

Starogard Gdański jest jednym z najstarszych miast na Pomorzu, będącym równocześnie stolicą nadwiślańsko-pomorskiego regionu zwanego Kociewie, który charakteryzuje się własną gwarą Kociewską. Miasto dzięki położeniu nad rzeką Wierzycą posiada duże walory przyrodnicze i krajobrazowe w postaci niezagospodarowanych terenów zieleni doliny rzecznej, posiadających ogromny potencjał pod względem rekreacyjnym a co za tym idzie możliwości rozwoju turystyki. Obecnie w granicach Starogardu Gdańskiego znajduje się 12 km szlaków turystycznych, w tym fragment Szlaku Kociewskiego oraz Szlaku Jezior Kociewskich a także szlaki rowerowe oparte o istniejące i planowane ścieżki rowerowe.

Wymienione aspekty stanowią podstawę do rozważań nad możliwościami stworzenia „zielonej pieczęci Starogardu Gdańskiego”, która uzupełniona o odpowiednio eksponowaną zabytkową tkankę miejską definiowana będzie, jako początek przygód z Kociewiem. W związku z tym władze miejskie podjęły działania mające na celu stworzenie „Koncepcji zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy oraz terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim” będącej podstawą do wypracowania wizerunku miasta, jako „zielonej stolicy Kociewia”, miejsca o bogatym programie rekreacyjnym.

Rys. 1 Tereny zieleni doliny rzeki Wierzycy i tereny leśne w Starogardzie Gdańskim – zakres opracowania „Koncepcji...”

Oczekuje się, iż wynikiem prac projektowych będzie określenie rekomendowanych działań aktywności oraz lokalizacji funkcji przestrzennej i elementów zagospodarowania terenu ze spójnym systemem oznakowania miejsc, tras i atrakcji. Istotne będzie również uwzględnienie oczekiwań społeczności lokalnych w związku, z czym część prac zostanie powiązana z konsultacjami społecznymi prowadzonymi w formie spotkań warsztatowych, które objęły kolejno:

- Spotkanie pierwsze dnia 12.03.2013 roku – przedstawienie wyników prac studialnych i terenowych nad uwarunkowaniami terenu opracowania oraz wskazanie proponowanych rozwiązań programowych w postaci dwóch wariantów zagospodarowania terenu;

- Spotkanie drugie dnia 26.03.2013 roku – podsumowanie poprzedniego spotkania poprzez omówienie głównych postulatów i wyników przeprowadzonych ankiet dotyczących głównych punktów programowych, które uwzględniono w zaprezentowanej na spotkaniu koncepcji zagospodarowania terenu;

- Spotkanie trzecie dnia 16.04.2013 roku – podsumowanie poprzedniego spotkania poprzez omówienie poruszonych kwestii programowych, które uwzględniono w przedstawionej koncepcji zagospodarowania terenu. Wśród poruszanych punktów znalazło się określenie sposobu zagospodarowania stancji wędkarskiej w porozumieniu z obecnymi na spotkaniu przedstawicielami PZW, oraz wskazanie najatrakcyjniejszych miejsc obserwacji ptaków przez miejscowego ornitologa.

Spotkania warsztatowe przeprowadzano na zasadzie prezentacji zaproponowanych rozwiązań a następnie poddaniu ich do dyskusji. W konsultacjach wzięło udział łącznie kilkadziesiąt osób w tym przedstawiciele organów, instytucji, stowarzyszeń oraz organizacji zajmujących się ochroną środowiska, turystyką i rekreacją a także społeczność lokalna.

Ostateczna koncepcja zagospodarowania terenu z uwzględnieniem szacunkowych kosztów jej realizacji w ujęciu poszczególnych obszarów i rodzajów działań zostanie zaprezentowana na sesji Rady Miasta w połowie maja 2013 roku. Akceptacja projektu, skutkować będzie w dalszym etapie podjęciem działań mających na celu realizację założeń koncepcji.

2. Struktura opracowania

Zgodnie z przyjętym harmonogramem prac niniejszy raport stanowi podsumowanie spotkań warsztatowych obejmujących, dyskusję nad założeniami projektowymi do „Koncepcji zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim”.

Punktem wyjściowym była przeprowadzona inwentaryzacja terenowa, w oparciu, której wykonano waloryzację przestrzeni. Dokonano tego poprzez analizę mocnych i słabych stron ze szczególnym uwzględnieniem elementów kolidujących z możliwościami rozwoju projektowanej przestrzeni. Wypracowane na tej podstawie wstępne założenia projektowe przedstawiono w postaci dwóch wariantów zagospodarowania terenu, które zaprezentowano w czasie pierwszego spotkania warsztatowego.

W kolejnym etapie przeanalizowano zebrane w czasie dyskusji, oraz przeprowadzonych ankiet informacje dotyczące preferencji zgromadzonych gości w stosunku do oczekiwanych form aktywności w terenie opracowania. Na tej podstawie wypracowano i przedstawiono na kolejnym spotkaniu warsztatowym, jeden wariant koncepcji zagospodarowania terenu z podziałem na trzy obszary, odpowiadający na możliwości realizacji wskazanych postulatów, w stosunku do uwarunkowań terenu opracowania oraz możliwości finansowych.

Następna faza prac projektowych polegała na doprecyzowaniu elementów programowych zagospodarowania terenu, uwzględniających zebrane w czasie drugiej dyskusji wnioski oraz możliwości realizacyjne zagospodarowania terenu, czego wyniki zaprezentowano na trzecich konsultacjach społecznych.

Dla jednego z trzech obszarów opracowania, objętego w większej części ochroną siedliskową sieci Natury 2000, wymagane będzie również uzyskanie pozytywnej opinii Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska dla zaproponowanych rozwiązań programowych. Niemniej w związku z aktualnie opracowywanym Planem Zadań Ochronnych dla obszarów Natury 2000, obejmujących teren opracowania, wymagana będzie aktualizacja sporządzanej koncepcji zagospodarowania terenu pod względem lokalizacji rozwiązań szczegółowych w stosunku do zinwentaryzowanych przez Wykonawcę planu, siedlisk gatunków podlegających ochronie.

Ostatnim etapem prac nad koncepcją zagospodarowania terenu w Starogardzie Gdańskim będzie wyłonienie ostatecznych założeń do finalnego opracowania projektowego, w oparciu o przekazane przez Zamawiającego wytyczne oraz uwagi RDOŚ a także wnioski z przeprowadzanych konsultacji społecznych.

Końcowa postać opracowania zostanie przedstawiona w formie opisowej i graficznej, z uwzględnieniem szacunkowych kosztów jej realizacji, w ujęciu poszczególnych obszarów i rodzajów działań w terenie opracowania.

3. Współczesne tendencje kształtowania terenów zieleni w miastach

Tereny zieleni w miastach identyfikowane są, jako istotny element systemu przestrzeni publicznych, gdzie parki i skwery wymieniane są często na równi z placami i ulicami, jako ogólnodostępne miejsca o znaczeniu strategicznym pod względem rozwoju szeroko pojmowanej rekreacji oraz innych przejawów aktywności społeczeństwa. Pod względem funkcjonowania w strukturze miasta, zieleń może zarówno wytwarzać granice, wydzielając przestrzennie jednostki tkanki miejskiej, jak również scalać je, jednakże ich rola w tym zakresie zależy od nadanej im treści i formy. Zatem tereny zieleni zlokalizowane w samym centrum współczesnego miasta powinny pełnić rolę przestrzeni publicznej integrującej strukturę miasta, stając się miejscem i płaszczyzną kontaktów społecznych.

Obecnie coraz częściej spotykany jest pogląd o nowym podejściu do krajobrazów dolin rzecznych w granicach miast. Z jednej strony stanowią one przedmiot ochrony w ujęciu przyrodniczym z drugiej zaś warunkują rozwój lokalny i regionalny. Tereny zieleni dolin rzecznych decydują także o atrakcyjności turystycznej tych obszarów, będąc istotnym produktem turystycznym wspomagającym rozwój lokalny, poprzez nadanie przestrzeni funkcji rekreacyjnej uwzględniającej ich potencjał przyrodniczy i kulturowy. Należy wobec tego określić formy turystyki, które można rozwijać na obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo, a także opracować produkt turystyczny wyróżniający się skalą przedsięwzięcia oraz charakterem od produktu oferowanego w ramach tzw. turystyki masowej.

Przy tworzeniu przestrzeni rekreacyjnej w miastach duże znaczenie ma również aktywizacja społeczna oraz możliwość współpracy wielu instytucji. Przestrzeń należy kształtować w oparciu o autentyczność miejsca, odniesienie do warunków środowiskowych, kulturowych oraz społecznych, dlatego też szczególna uwaga powinna być skierowana na elementy krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, których obecność kształtuje w sposób trwały, wizerunek danego regionu. Dlatego też przestrzeń społeczna, powinna spełniać potrzeby swoich użytkowników, a publiczna zieleń miejska i śródmiejskie tereny otwarte należy podnosić do rangi przestrzeni dla rekreacji.

4. Projekty i przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia kształtowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim

Wśród opracowań istotnych ze względu na wykonywaną koncepcję zagospodarowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim, będących równocześnie pozycją wyjściową jest „Zarys koncepcji zagospodarowania terenów zielonych w Starogardzie Gdańskim” wykonany przez Wydział Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta Starogard Gdański. W dokumencie tym

określono, iż „*Tereny zielone mają w swym założeniu zapewnić miejsce rekreacji, wypoczynku biernego i czynnego, połączonego z informacjami kulturowymi i historycznymi. Pomagają w zacieśnianiu więzi społecznych między mieszkańcami miasta. Pełnią nieodzowną rolę w zachowaniu bioróżnorodności i stoją na straży czystości powietrza w mieście*”. Ponadto istotne jest również zapewnienie ciągłości pieszo-rowerowej pomiędzy wskazanymi do opracowania obszarami. Dużą uwagę poświęcono także powiązaniom z Gminą Wiejską Starogard Gdański.

Teren opracowania podzielono na trzy zasadnicze obszary:

- Teren I – obszar Natura 2000 „Dolina Wierzyca”

Obszar o najwyższej bioróżnorodności, występuje tu bogata flora i fauna. Przewiduje się niewielką ingerencję w środowisko. Obiekty małej architektury znajdują się w znacznej odległości od siebie a ich intensywność jest niewielka.

- Teren II – obszar od mostu drogowego przy ul. Jagiełły do Francuskiej Górki

Obszar znajduje się w pobliżu terenów zurbanizowanych i jest najbardziej zagospodarowany. Przewiduje się zachowanie funkcji parków, skwerów i zieleńców. Zaleca się uzupełnienie zieleni i wprowadzenie zieleni izolacyjnej.

- Teren III – Jezioro Kochanka

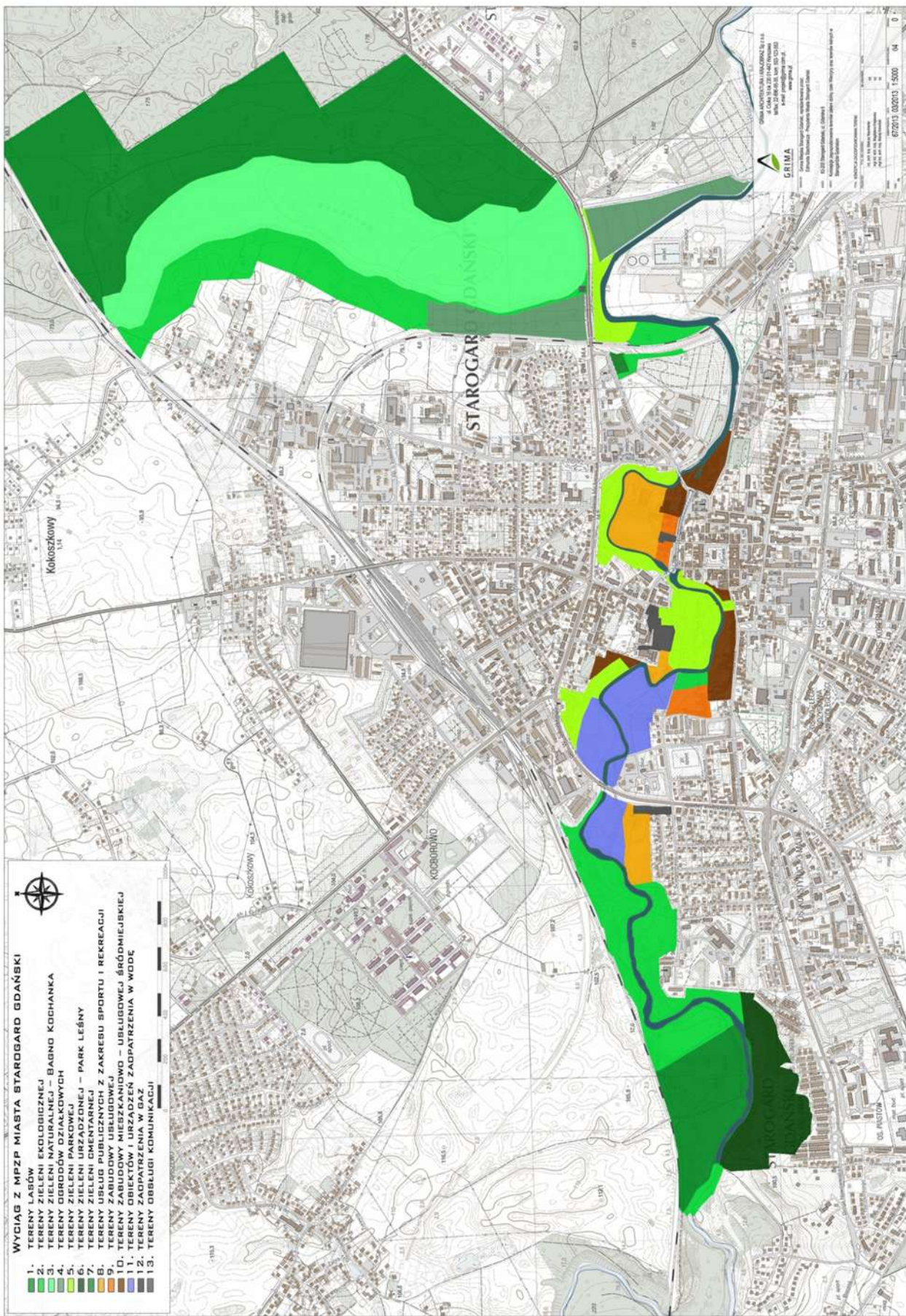
Obszar na skraju dwóch ekosystemów wodnego i leśnego. Przewidziane wprowadzenie ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych, ścieżek zdrowia i małej architektury (stoliki, ławki). Wskazane wytyczne szlaków pieszo-rowerowych.

Kolejnym opracowaniem określającym uwarunkowania dla wykonywanej koncepcji zagospodarowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Starogard Gdański uchwalony uchwałą Nr LXIII/547/2010 Rady Miasta z dnia 28 października 2010r. i zmieniony uchwałą Rady Miasta Starogard Gdański Nr XXIII/196/2012 z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Starogard Gdański, opublikowany w Dz. Urz. Woj. Pomorskiego w dn. 25.04.2012r., poz.1500. Ponadto w terenie opracowania obowiązuje również miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru pomiędzy ulicami Hallera, Mickiewicza i rzeką Wierzycą, uchwalony uchwałą Nr XLV/339/97 Rady Miejskiej Starogardu Gdańskiego z dn. 28 sierpnia 1997r. i opublikowany w Dz. Urz. Woj. Gdańskiego Nr 15, w dn. 10.04.1998r., poz. 48, oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru ograniczonego ulicami: Kanałową, Sobieskiego, Kościuszki, Chojnicką, Mostową i rzeką Wierzycą, uchwalony uchwałą Nr XLIII/455/2002 Rady Miejskiej Starogardu

Gdańskiego z dnia 9 października 2002r. i opublikowany w Dz. Urz. Woj. Pomorskiego Nr 23 z dn. 12.02.2003r., poz.233.

Wymienione plany miejscowe na terenie opracowania posiadają duże rozdrobnienie pod względem przeznaczenia terenów, jak i sposobu ich zagospodarowania. Niemniej na załączonym schemacie przedstawiono najistotniejsze z punktu widzenia koncepcji przeznaczenia terenów oraz obowiązujące na nich nakazy, zakazy oraz dopuszczenia.

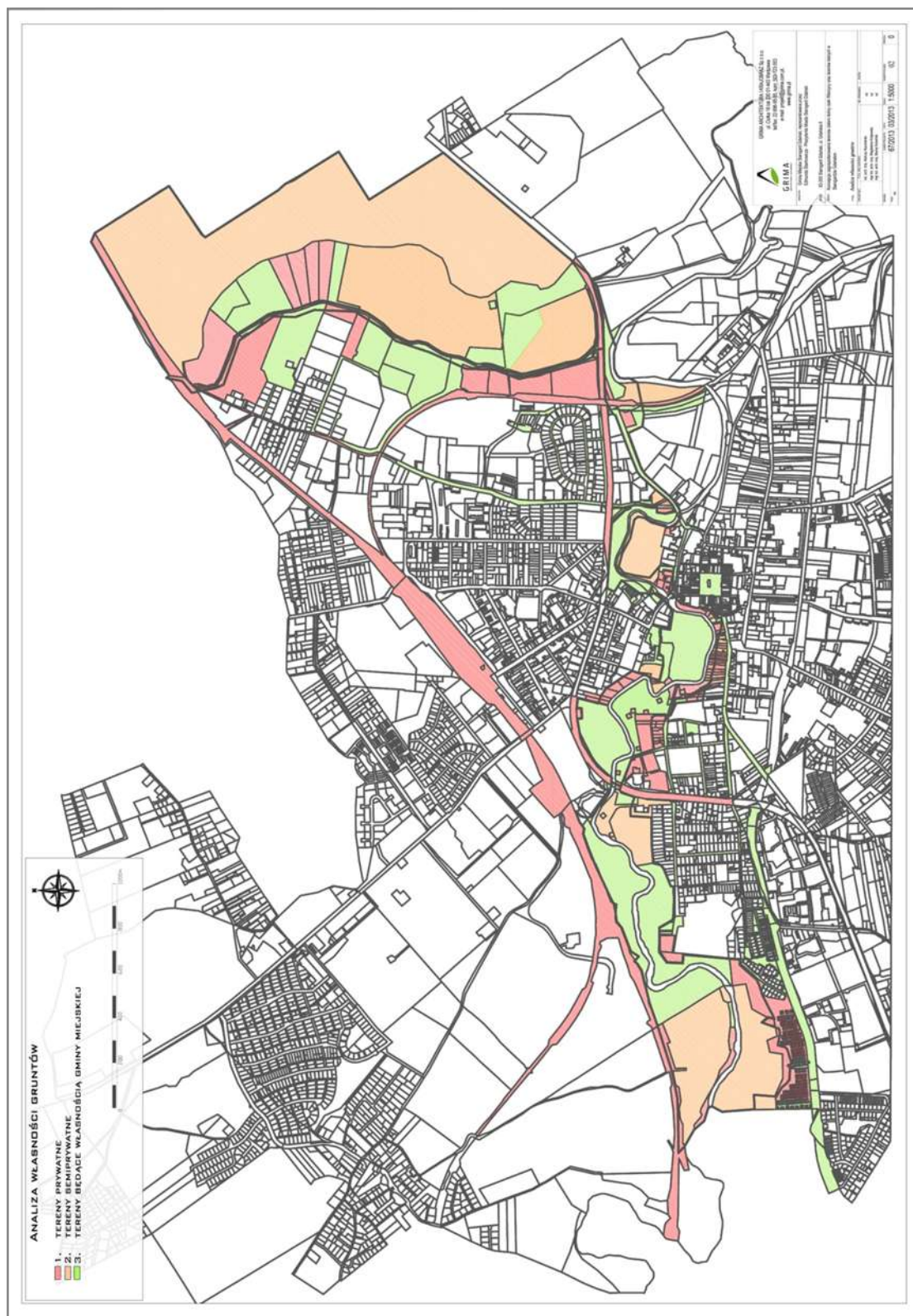
Rys. 2 Wyciąg z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z mpzp teren opracowania składa się na:

1. tereny lasów, przy czym w terenie leśnym obszaru III dopuszcza się lokalizację dróg gruntowych, dojazdowych, wewnętrznych, leśnych oraz obiekty związane z gospodarką leśną (pasieki, wieże obserwacyjne), szlaki turystyczne, z zagospodarowaniem rekreacyjnym. Ponadto dopuszcza się lokalizację miejsc parkingowych – wyłącznie w miejscach i w formie uzgodnionych z Nadleśnictwem Starogard, dla zespołów nie większych jak 50 miejsc, projektowanych z udziałem odpowiednio kształtowanej zieleni;
2. tereny zieleni ekologicznej (nieurządzonej) – dopuszczony ruch pieszy i rowerowy, stojaki rowerowe;
3. tereny zieleni naturalnej – Bagno Kochanka, jako postulowany użytek ekologiczny – gdzie dopuszcza się zagospodarowanie rekreacyjno – turystyczne (mała arch. tablice informacyjno-edukacyjne, ścieżki edukacyjne);
4. tereny ogrodów działkowych - przy czym obowiązuje nakaz utrzymania rezerwy terenowej na rozwiązania komunikacyjne w obrębie terenu III;
5. tereny zieleni parkowej – gdzie dopuszcza się małą architekturę, zieleń urządzonej, małe obiekty gastronomiczne, handlu detalicznego, kioski, punkty informacji turystycznej, oraz należy uwzględnić potrzeby osób niepełnosprawnych;
6. tereny zieleni urządzonej – park leśny, teren rekreacyjno-wypoczynkowy, rekreacji i sportu z dopuszczeniem: ciągów spacerowych i tras rowerowych, miejsca wypoczynku, wiaty i altany rekreacyjne, ścieżki zdrowia, amfiteatr terenowy, punkty obserwacji przyrody, ścieżki edukacyjne, otwarte urządzenia sportowe, place do gier i zabaw dla dzieci, dopuszcza się tymczasowe niewielkie obiekty gastronomiczne i sanitariaty;
7. tereny zieleni cmentarnej, gdzie obowiązuje nakaz utrzymania istniejących zadrzewień;
8. tereny usług publicznych z zakresu sportu i rekreacji z udziałem zieleni urządzonej, łąka rekreacyjna (w cz. I), oraz tereny usług publicznych z zakresu sportu i rekreacji, obsługi turystyki, w szczególności baza żeglarska, handel detaliczny, pomosty, przystań (w cz. II);
9. tereny zabudowy usługowej w szczególności handlu detalicznego;
10. tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej śródmiejskiej, oraz zabudowy jednorodzinnej, dla których nakazuje się ochronę ekspozycji;
11. tereny obiektów i urządzeń zaopatrzenia w wodę – o funkcji zieleni ekologicznej;
12. tereny zaopatrzenia w gaz;
13. tereny obsługi komunikacji – parkingi.

W koncepcji zagospodarowania terenu istotne były również uwarunkowania wynikające z własności gruntowej terenu opracowania. Na podstawie materiałów otrzymanych od urzędu miasta wyszczególniono własność prywatną, zasadniczo wyłączoną spod opracowania, własność instytucji, oraz własność gminy – dwie ostatnie będące podstawą do opracowania koncepcji.

Rys. 3 Zróżnicowanie własności gruntowej terenu opracowania.

Innymi dokumentami, których dane wykorzystano podczas prac nad koncepcją zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim są opracowania strategiczne, lokalne programy i raporty, do których należy m.in.

„Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego miasta Starogard Gdański 2008-2018”. Opracowanie to zawiera między innymi takie informacje jak: profil użytkowników, aktualny stan zainwestowania pod względem liczby i jakości obiektów sportowych, a także istniejących oraz planowanych atrakcji turystycznych. Do istotnych z punktu widzenia przedmiotowej koncepcji informacji zawartych w opracowaniu należą:

- Procent ludności w wieku produkcyjnym wynosi: 63%
- Skala osób bezrobotnych w mieście: 32%
- Muzeum Ziemi Kociewskiej utworzone na bazie stacji upowszechniania wiedzy o regionie, zlokalizowane w kompleksie budynków obejmujących zabytkowe baszty: Narożną, Gdańską oraz budynek główny,
- Istniejąca baza sportowa w obrębie obiektów edukacji obejmuje: hale sportowe, pływalnie, korty tenisowe, sale gimnastyczne, (przy czym istnieje możliwość ich nieodpłatnego użytkowania dla zorganizowanych grup),
- W obrębie OSiR znajduje się: hala sportowa, boiska z bieżnią, lodowisko sezonowe, korty tenisowe, sztuczne ścianki wspinaczkowe, park linowy oraz skatepark,
- Na terenie miasta istnieją kluby sportowe jak np.: „Agro-Kociewie”, Starogardzki ośrodek jeździecki, oraz Klub jeździecki „Stado Ogierów”,
- Działają sekcje sportowe w dziedzinach takich jak: piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, koszykówka, boks, kick-boxing, pływanie, lekko atletyka, akrobatyka sportowa, jeździectwo, sztuki walki, armwrestling, zapasy, tenis stołowy, tenis ziemny, szachy,
- Na terenie miasta brak jest miejsc umożliwiających organizację imprez masowych,
- Mocne strony: duża atrakcyjność sportowa – dobrze rozwinięta sieć obiektów sportowych, szlaki turystyczne: Kociewski, Jezioro Kociewskich, Pierścienia Kociewskiego, Korona i Krzyż,
- Słabe strony: niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych, brak ogólnodostępnego basenu pływackiego, zły stan infrastruktury rekreacyjnej (place zabaw, boiska wielofunkcyjne, mała architektura),
- Cele: wykreowanie flagowej atrakcji turystycznej, przystosowanie szlaku wodnego Wierzycy do rekreacji i wzrost wykorzystania terenów zieleni, budowa amfiteatru, wyznaczenie i przystosowanie placu do organizacji imprez masowych.

Lokalny program rewitalizacji obszarów miejskich Miasta Starogard Gdański na lata 2006-2013 zakłada rozwój turystyki weekendowej, przejazdowej i kwalifikowanej, organizowanej w oparciu o walory kultury kociewskiej, atrakcje przyrodnicze, oraz rozwiniętą strefę gospodarstw agroturystycznych i nowoczesną małą infrastrukturę turystyczną, a także ochronę lokalnych zasobów przyrodniczych, tak by była jednocześnie dostępna dla mieszkańców i turystów.

Opracowanie dotyczące *Metody Civitation dla budowy marki Starogard Gdański* wskazuje przede wszystkim na park miejski, jako miejsce łączące Starogardzian, gdzie obecnie brak jest miejsc dla młodzieży i rodziców z dziećmi. Ponadto Starogard Gdański powinien być miejscem spokoju i bezpieczeństwa, gdzie najważniejsze punkty usług dostępne są z każdego miejsca w mieście, a tereny usług sportu i rekreacji są bezpłatne.

Inne informacje zawarte w opracowaniu:

- Starogard, jako centrum Kociewia, powinien posiadać komplet miejsc aktywności, symboli, które tworzą atmosferę i poczucie życia w komforcie,
- „*Silą marki Starogardu wydaje się być jej wszechstronność i dotychczasowe nieokreślenie*”
- Należy stworzyć spójny system informacji o mieście,
- Starogard, jako zielona stolica Kociewia: cel spływu Wierzą, baza wypadowa do Wirt i rezerwatów przyrody, początek Szlaku Kociewskiego i Jezior Kociewskich, podania i legendy o Kociewiu pretekstem do ekspansji regionu - „Zielona Pieczęć Starogardu”.

„*Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni urządzonej (w tym place zabaw i tereny rekreacji dla mieszkańców) w Starogardzie Gdańskim*” obejmująca 13 terenów o łącznej powierzchni ok. 24,8 ha, przeznaczonych na zielen i rekreację, których koncepcje powstały w oparciu o sugestie i potrzeby mieszkańców przedstawione w czasie konsultacji społecznych. Wśród założeń do projektów szczególną uwagę zwrócono na potrzebę zagospodarowania terenów zabaw dla dzieci i młodzieży, a także miejsca rekreacji dla osób starszych i seniorów.

„*Koncepcja zagospodarowania szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej dla rzeki Wierzyca*” wskazuje możliwość wykorzystania potencjału rzeki w turystyce kajakowej. Niemniej obecnie miasto nie posiada infrastruktury umożliwiającej bezproblemowe przeprowadzanie spływu Wierzą. Zatem przedmiotowa koncepcja powinna uwzględniać zagospodarowanie szlaku wodnego między innymi poprzez zapewnienie wygodnego dojazdu i postoju dla samochodów oraz przyczep kajakowych przy miejscach

rozpoczęcia i zakończenia danego etapu spływu, z możliwością wodowania i wyciągania kajaków na brzegu rzeki. Ponadto należy przystosować miejsca przeszkód i obiektów hydrotechnicznych uniemożliwiających kontynuację spływu, do wygodnego i bezpiecznego przenoszenia kajaków. W ramach projektowanych przystani kajakowych należy również zapewnić spełnienie podstawowych potrzeb socjalnych użytkowników szlaku w postaci odpoczynku pod dachem, możliwości zjedzenia posiłku, skorzystania z toalety i prysznica oraz rozbicia namiotu i dostęp do energii elektrycznej. W obrębie wspomnianych przystani powinny znaleźć się również obiekty usługowe, w których można by dokonać zakupu środków spożywczych czy przemysłowych. Szlak wodny rzeki Wierzycy powinien posiadać pełne oznakowanie szlaku, pozwalające na zorientowanie się w położeniu na szlaku, odległości do następnych przystani, przeszkód po drodze oraz atrakcji turystycznych znajdujących się w okolicy.

5. Obecny stan zagospodarowania terenów zieleni w dolinie rzeki Wierzycy oraz terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim

Teren opracowania obejmuje obszary o różnym stopniu zainwestowania. Pierwszy z nich to obszar o najwyższej bioróżnorodności, w tym tereny wód powierzchniowych w postaci rzeki Wierzycy oraz innych zbiorników i cieków wodnych. Występuje tu duży obszar lasu oraz tereny zadrzewione o charakterze naturalnym, w tym tereny po wyrobiskowe podległe sukcesji naturalnej. Teren pierwszy wyróżnia się dużym zróżnicowaniem rzeźby terenu oraz minimalnym stopniem zainwestowania, gdzie widoczne są jedynie nieliczne przedepty, miejsca po ogniskach oraz ukształtowanie terenu w pobliżu wyrobiska służące młodzieży do wyczynowej jazdy na rowerze. W ciągach przedeptów widoczne są oznaczenia szlaków pieszych m.in. niebieski szlak „Jezior Kociewskich” oraz żółty szlak „Kociewski”. Przeprowadzona inwentaryzacja wskazuje na czynne użytkowanie terenu przez lokalną społeczność w zakresie rekreacji czynnej i biernej. Większa część tego terenu objęta jest ochroną siedliskową sieci obszarów Natury 2000.

Fot. 1 Teren dawnego wyrobiska, widok od strony północnej. (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)

Fot. 2 Istniejące miejsce palenia ognisk (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)

Obszar drugi obejmuje tereny obiektów i urządzeń zaopatrzenia w wodę od mostu Jagiełły przez park miejski i bulwary oraz ulicę Tczewską do ronda na skrzyżowaniu z ulicą

Mickiewicza. Ta część terenu opracowania wykazuje najwyższy stopień zainwestowania. Pomimo obecności obszarów zieleni ekologicznej w terenach ochrony ujęć wody, znajdują się tu tereny zieleni urządzonej o funkcji parku miejskiego i bulwarów, gdzie zaobserwowano różne formy aktywności zarówno czynnej jak i biernej. Wspomniany park stanowi miejsce integracji mieszkańców sąsiadujące z rynkiem starego miasta, które pomimo mało reprezentacyjnego wyglądu jest często odwiedzane przez lokalną społeczność. Wśród usług obszaru drugiego oprócz OSIR znajduje się Agro-Kociewie będące połączeniem bazy noclegowej z obiektem sportowym, a także Komenda Hufca i inne obiekty o funkcji handlowej. Teren ten stanowiący zasadniczo centrum miasta oraz miejsce integracji lokalnej społeczności, obecnie nie spełnia poprawnie swojej funkcji, głównie z powodu niskiego poczucia atrakcyjności oraz słabo rozwiniętej bazy informacji o atrakcjach miasta.

Fot. 3 Istniejące zagospodarowanie terenu zieleni w sąsiedztwie obszarów ochrony ujęć wody (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)

Fot. 4 Istniejące zagospodarowanie terenu strefy wejściowej do parku (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)

Ostatni fragment terenu opracowania obejmuje jezioro Kochanka postulowane do utworzenia użytku ekologicznego a także tereny lasów Państwowych. Stopień zainwestowania trzeciej części obszaru opracowania jest niewielki i ogranicza się jedynie do przeprowadzonych ścieżek leśnych z oznakowaniem szlaków pieszych oraz nielicznych przedeptów znajdujących się po wschodniej części jeziora. Porośnięte roślinnością szuwarową brzegi zbiornika wodnego stanowią miejsca lęgowe wielu gatunków ptaków, których donośne odgłosy, słyszane są ze znacznych odległości. Ponadto jezioro użytkowane jest przez PZW w zakresie wędkarstwa o charakterze rekreacyjnym.

Fot. 5 Istniejące zagospodarowanie terenu dla obszaru projektowanej stacji wędkarskiej (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)

Fot. 6 Widok na fragment jeziora Kochanka oraz tereny przyległe. (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)

W terenie opracowania widoczny jest brak spójnego systemu informacji miejskiej odnośnie znajdujących się lokalnie atrakcji turystycznych. Ponadto istniejące ścieżki rowerowe mają

fragmentaryczny układ, co nie zapewnia sprawnej komunikacji pomiędzy poszczególnymi punktami strategicznymi w mieście. Teren opracowania w większości obejmuje, lub jest postulowany do objęcia ochroną prawną w postaci Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Wierzycy”, co zasadniczo wyznacza zrównoważony ekologicznie kierunek rozwoju terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oraz po zebraniu informacji o terenie opracowano analizę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla terenu opracowania. Wyniki przedstawiono poniżej:

Tabela 1 Analiza SWOT dla terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy w Starogardzie Gdańskim.

Sily	Słabości
- duży potencjał przyrodniczy i krajobrazowy - niskie natężenie hałasu sprzyjające wypoczynkowi - różnorodność biologiczna fauny i flory - zróżnicowana rzeźba terenu oraz zbiorniki wodne zwiększają atrakcyjność terenu opracowania - duża liczba obiektów sportowych - tereny zieleni, jako miejsca spotkań mieszkańców - duża liczba mieszkańców to wysoki wskaźnik potencjalnych użytkowników punktów usługowych – rozwój turystyki - korzystna lokalizacja - sąsiedztwo obiektów o walorach kulturowych	- niski stopień zainwestowania sprzyja sukcesji naturalnej, co powoduje zacieranie naturalnych wnętrz krajobrazowych - zły stan obiektów małej architektury - niewystarczająca oferta baz noclegowych i agroturystycznych - fragmentarycznie występujące ścieżki rowerowe - niewystarczająca ilość miejsc do zabaw dla dzieci - tereny zieleni obecnie dzielą miasto na dwie strefy, podobnie jak tory kolejowe, - niewystarczająca liczba miejsc postojowych w punktach strategicznych miasta - duże rozdrobnienie i zróżnicowanie pod względem własności gruntowej - obecność miejsc kryminogennych - brak miejsca przystosowanego do organizacji imprez masowych
Szanse	Zagrożenia
- duży potencjał rozwoju ze względu na niski stopień dotychczasowego zainwestowania - wykorzystanie rzeźby terenu dla utworzenia punktów obserwacyjnych - wykorzystanie potencjału rzeki Wierzycy dla organizacji spływów kajakowych - budowa ścieżek rowerowych ożywi ruch turystyczny - odpowiednie zagospodarowanie umożliwi rozwój miasta - rozwój turystyki łączącej walory przyrodnicze z kulturowymi - odpowiednia akcja promocyjna podparta zagospodarowaniem terenów zieleni może pobudzić ruch turystyczny - potencjał społeczny w postaci mieszkańców angażujących się w rozwój lokalny miasta - możliwość pozyskania środków unijnych na realizację przedmiotowej koncepcji - możliwość zaangażowania prywatnych inwestorów do realizacji poszczególnych elementów założeń koncepcji - rozwój usług i turystyki - baza unikalnych funkcji handlowych i gastronomicznych - zwiększenie atrakcyjności regionu w oczach mieszkańców	- zbyt bogaty program może stać się zagrożeniem, ze względu na nadmierną ekspansję środowiska - wysoki stopień trudności spowodowany dużą liczbą przeszkód, czy wartkim nurtem oraz brak odpowiedniej infrastruktury kajakowej zniechęca do spływów rzeką - mała ilość zrealizowanych inwestycji - nieodpowiednia gospodarka drzewostanem powoduje wycinanie cennych przyrodniczo i krajobrazowo egzemplarzy drzew - niewielka ilość działań dla poprawy sytuacji - zbyt intensywny ruch samochodowy

6. Wstępne określenie programu zagospodarowania terenów zieleni

Po przeprowadzeniu inwentaryzacji terenowej przystąpiono do opracowania koncepcji zagospodarowania terenu, której program spełniałby oczekiwania lokalnej społeczności, jako atrakcyjnej turystycznie „zielonej stolicy Kociewia” przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Wstępny program zagospodarowania terenu zakładał lokalizację takich elementów jak:

- amfiteatr,
- ogólnodostępne boisko uniwersalne o nawierzchni trawiastej,
- punkty gastronomi regionalnej oraz sprzedaży rękodzieła,
- letnia galeria sztuki,
- park linowy,
- plac zabaw dla dzieci z podziałem na grupy wiekowe,
- pole biwakowe nad Wierzą,
- sezonowe lodowisko naturalne,
- budowę infrastruktury umożliwiającej organizację spływów kajakowych rzeką Wierzą,
- stanica wędkarska,
- stanowiska obserwacji ptaków,
- wytyczenie szlaków konnych w obrębie terenów znajdujących się na obrzeżach miasta;
- wytyczenie szlaków nordic walking, o zróżnicowanej długości tras,
- wytyczenie szlaków oraz budowa ścieżek pieszych i pieszo-rowerowych,
- organizacja ścieżek dydaktycznych o różnorodnej tematyce, np.: „Szlakiem kultury kociewskiej”, „Fauna i flora – Natura 2000 Dolina Wierzycy”,
- budowa ścieżek zdrowia oraz torów przeszkód,
- budowa torów rowerowych - do jazdy wyczynowej,
- organizacja wypożyczalni sprzętu sportowego, jak: rowery, kajaki, łódki płaskodenne.

Przedstawiony program zagospodarowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim zaprezentowany w formie dwóch wariantów:

Wariant 1:

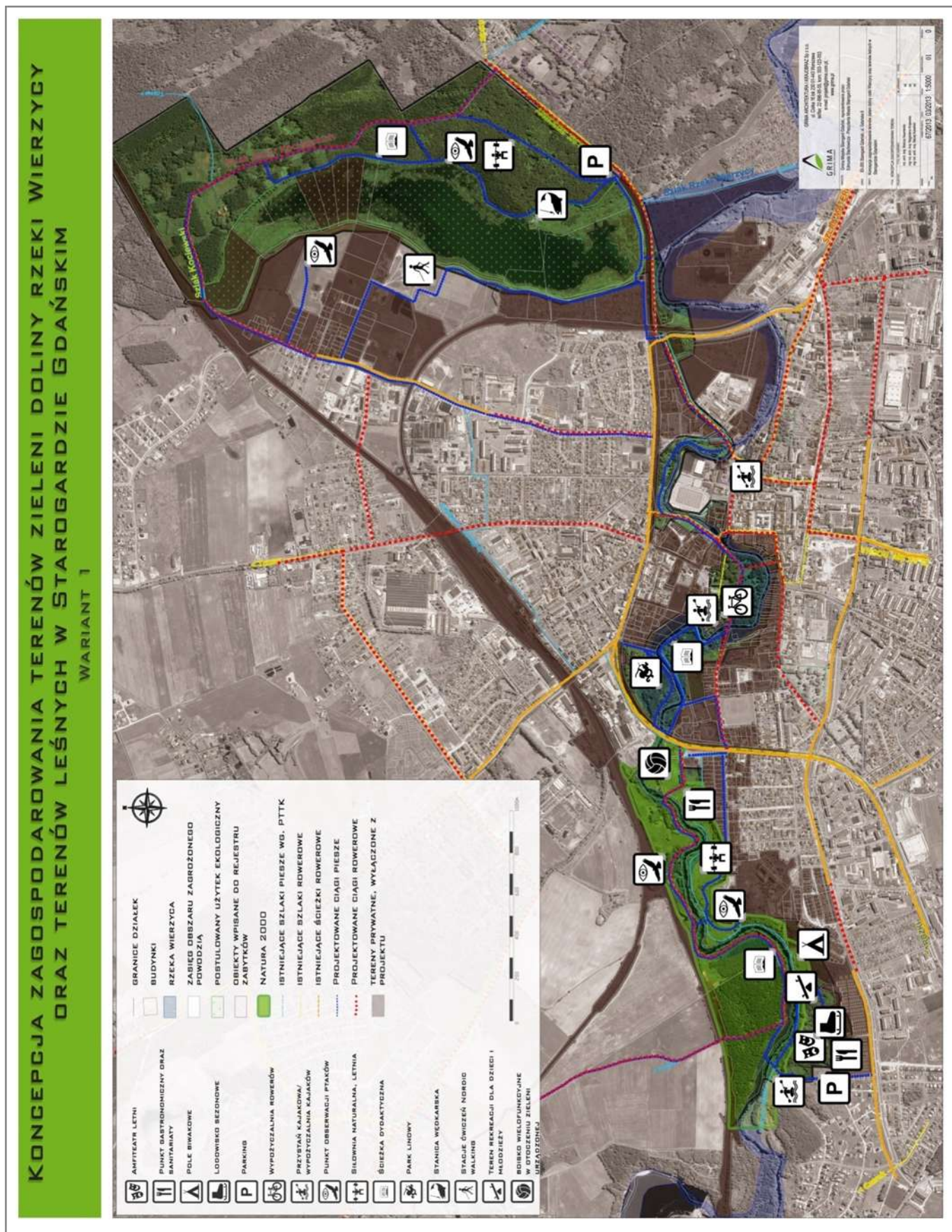
Głównym założeniem koncepcji części pierwszej terenu opracowania jest wprowadzenie kładek spacerowych poprowadzonych w obszarach zagrożonych powodzią oraz wykorzystanie skarp na posadowienie punktów widokowych. Wzdłuż szlaków komunikacyjnych proponuje się ustawienie tablic edukacyjnych o tematyce związanej z fauną i florą obszarów Natury 2000 oraz

historią Kociewia. Ponadto w obszarach niezadrzewionych, przy brzegu rzeki proponuje się miejsca biwakowe, polanę rekreacyjną oraz siłownię letnią. W miejscu dawnego wyrobiska koncepcja zakłada wykonanie amfiteatru otoczonego zielenią o charakterze leśnym, z małą architekturą, punktami gastronomicznymi, oraz sanitariatami. W sąsiedztwie planuje się również utworzenie placu zabaw z miejscami wypoczynku, w postaci wiat i altan rekreacyjnych.

Na terenie opracowania nr dwa, w obszarze sąsiadującym z drogą krajową nr 22 koncepcja zakłada wykonanie parku linowego. Na odcinku do parku miejskiego przewiduje się rozbudowę istniejącej ścieżki ekologicznej poprzez wprowadzenie nowych tablic edukacyjnych. W sąsiedzie budynku ZHP, proponuje się usytuowanie wypożyczalni sprzętu sportowego, w tym rowerowego, gdyż jest to miejsce zbiegu kociewskich szlaków rowerowych. Koncepcja zakłada również uporządkowanie układu komunikacyjnego na terenie parku miejskiego oraz wyposażenie go w nowe elementy małej architektury. Na terenie opracowania za jazem do mostu przy „starym młynie” proponuje się wykonanie miejskiego bulwaru z zatoczkami wypoczynkowymi w otoczeniu zieleni ozdobnej.

W terenie trzecim obejmującym jezioro Kochanka, zakłada się przeprowadzenie szlaków i ścieżek rowerowych, pieszych oraz nornic walking. Ponadto umiejscawia się punkty obserwacji ptaków, stanicę wędkarską z możliwością wodowania łódek w formie obiektu tymczasowego. Dodatkową atrakcją terenu będzie poprowadzona ścieżka edukacyjna dotycząca ptaków, które można spotkać na tym obszarze. Na terenie lasu wprowadza się elementy do ćwiczeń plenerowych dla nornic walking oraz ścieżkę zdrowia (siłownia plenerowa). Zgodnie z zapisami mpzp zakłada się również lokalizację parkingu w licznie od 15 do 50 miejsc postojowych, w porozumieniu z Nadleśnictwem Starogard.

Rys. 4 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzyicy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – wariant 1.

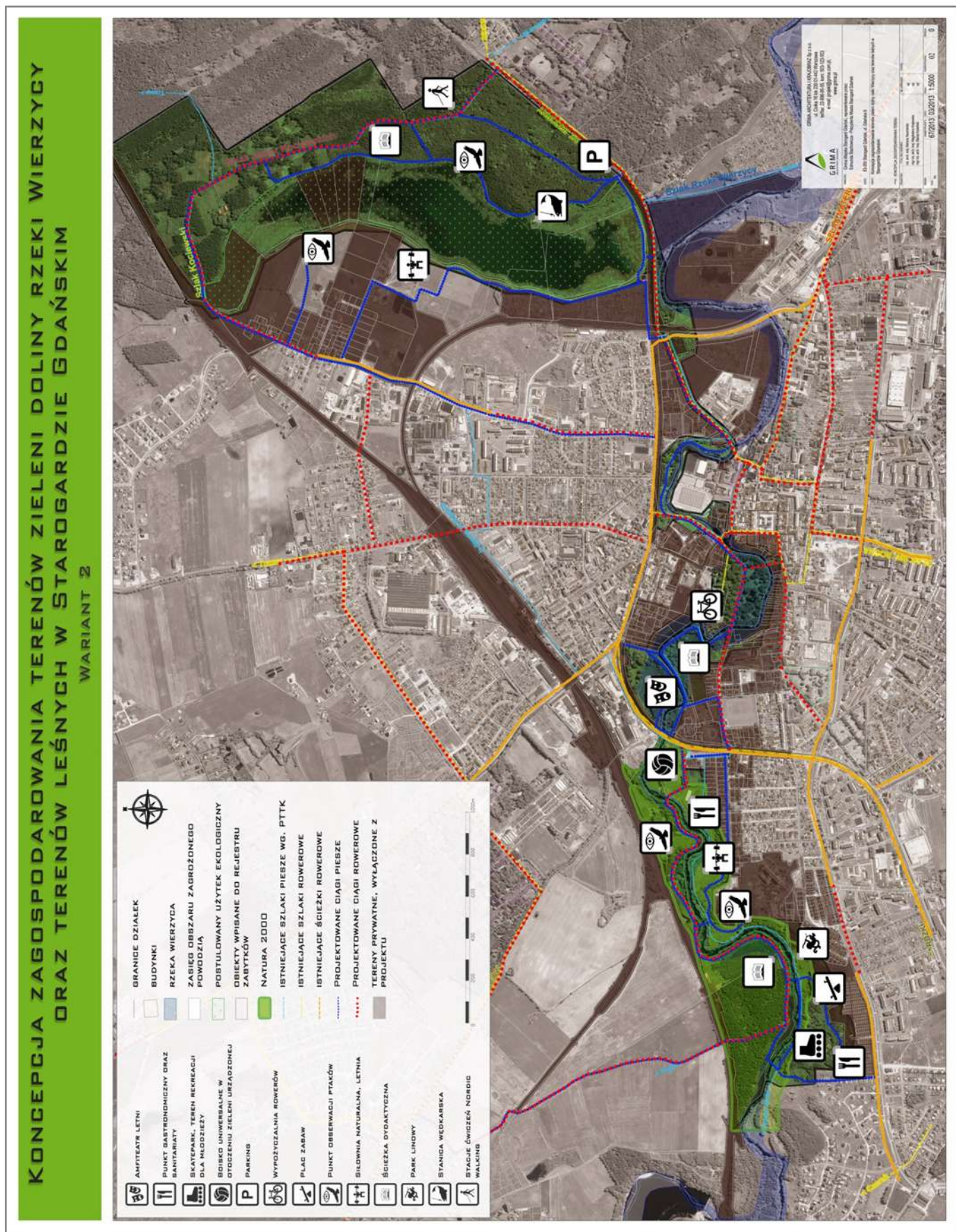
Wariant 2:

Wariant drugi zakłada urządzenie skateparku, zamiast amfiteatru w wyrobisku, a także placu rekreacyjnego – plac zabaw dla dzieci, park linowy. Nie zakłada się realizacji szlaku kajakowego rzeką Wierzycą ze względu na trudne warunki panujące na szlaku w postaci powalonych drzew, wystających kamieni, wartkiego nurtu oraz innych licznych przeszkód a także wysokich kosztów przystosowania rzeki do rekreacji wodnej. Pozostałe elementy zagospodarowania terenu pierwszego pozostają analogiczne jak w wariantcie pierwszym.

W terenie drugim w miejscu parku linowego proponuje się wykonanie amfiteatru z zielenią urządzoną. Pozostałe elementy programowe bez zmian za wyjątkiem przystani kajakowej. Dla ulicy Tczewskiej przewiduje się jedynie poprowadzenie ścieżek pieszo – rowerowych uzupełnionych zielenią wysoką.

Dla terenu trzeciego wariant zakłada jedynie zmianę lokalizacji elementów do ćwiczeń rozciągających przy uprawianiu nornic walking oraz „siłowni terenowej”.

Rys. 5 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzyca i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – wariant 2.

Przedstawione warianty koncepcji zagospodarowania terenu poddane zostały dyskusji w czasie pierwszych konsultacji społecznych, gdzie przeprowadzono również ankietę odnoszącą się do preferencji lokalnej społeczności. Wyniki rzeczowej dyskusji przedstawiono w kolejnych punktach niniejszego opracowania.

7. Dyskusja nad możliwościami realizacji poszczególnych elementów programowych

W trakcie oraz po przeprowadzonych konsultacjach odnoszono się do możliwości realizacji wskazanych we wstępnej koncepcji oraz preferowanych przez lokalną społeczność za pośrednictwem ankiet, punktów programowych zagospodarowania terenu. Wśród wymienionych władze miasta zdecydowały, iż proponowany amfiteatr znajdzie się poza obszarem opracowania, a mianowicie w istniejącym zagłębieniu terenu w okolicy ul. Kościuszki i Owidzkiej. Ponadto wskazano również, iż zaproponowany program powinien rozkładać się równomiernie w stosunku do całego terenu opracowania, z tendencją na zwiększenie intensywności programowej w terenie drugim. Istotnym punktem dyskusji był również postulat pozostawienia jeziora Kochanka w stanie obecnym, wzbogaconym jedynie o ofertę edukacyjną w postaci ścieżek dydaktycznych i punktów obserwacji ptaków.

Pozostałe elementy programowe zaproponowane do koncepcji zagospodarowania terenu i poddane dyskusji w ramach ankiet przedstawiono w tabeli poniżej. Jednocześnie kolorem żółtym zaznaczono zdecydowaną przewagę głosów sugerujących wybór preferowanych punktów programowych.

Tabela 2 Preferencje programowe zagospodarowania terenu uzyskane na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Preferencje programowe zagospodarowania terenu			
	Społeczność obecna na spotkaniach warsztatowych	Środowisko nauczycielskie	Młodzież w wieku szkolnym – poniżej 20 lat
Liczba osób wypełniających ankietę:	27	7	95
amfiteatr	8	1	9
boisko uniwersalne - ogólnodostępne	2	-	35
gastronomia regionalna	2	-	5
letnia galeria sztuki	2	-	7
park linowy	5	3	63
plac zabaw dla dzieci	4	-	21
pole biwakowe nad Wierzycą	7	2	39
sezonowe lodowisko	1	-	17
spływ kajakowy rzeką Wierzycą	17	3	43
stanica wędkarska	5	2	5

Preferencje programowe zagospodarowania terenu			
stanowiska obserwacji ptaków	10	3	9
szlaki konne	2	2	10
szlaki nordic walking	13	2	15
szlaki piesze i pieszo-rowerowe	19	4	46
ścieżki dydaktyczne: „Szlakiem kultury kociewskiej”, „Fauna i flora – Natura 2000 Dolina Wierzycy”	10	2	6
ścieżki zdrowia, tory przeszkód	7	5	43
tor rowerowy – do jazdy wyczynowej	5	3	37
wypożyczalnia sprzętu sportowego: rowery, kajaki, łódki płaskodenne	17	1	37

Z powyższej tabeli wynika, iż największe zapotrzebowanie lokalnej społeczności odnosi się do wytyczenia szlaków i budowy ścieżek pieszych oraz rowerowych. Następnym istotnym punktem jest budowa infrastruktury wyposażenia szlaku kajakowego. Zatem zasadniczą wytyczną do koncepcji zagospodarowania terenu jest stworzenie spójnego systemu szlaków i ścieżek oraz umożliwienie bezpiecznych spływów kajakowych. Pozostałe elementy odnoszą się do parków linowych, ścieżek zdrowia czy torów przeszkód, a więc aktywności zręcznościowej będącej uzupełnieniem programowym układu komunikacyjnego w mieście.

Wśród wymienianych, jako dodatkowe elementy zagospodarowania terenu znalazły się takie jak zagospodarowanie górkę saneczkowej z torem jazdy, czy budowa parkingów w miejscach strategicznych pod względem atrakcyjności proponowanego programu.

8. Określenie oczekiwanych form aktywności w terenach zieleni

W ramach prac projektowych potrzebne stało się również określenie preferowanych oraz obecnie uskutecznianych form aktywności mieszkańców miasta i okolic. Z przeprowadzonych ankiet wynika jednoznacznie potwierdzenie przypuszczeń, wyłonionych na podstawie obserwacji w terenie, dotyczących dużego znaczenia parku w życiu społeczności lokalnej. Zatem oprócz funkcji społecznej, park służy również celom rekreacyjnym, dlatego tak ważny jest właściwy sposób zagospodarowania tego terenu. Poniższa tabela przedstawia preferowane formy aktywności społeczności lokalnej, gdzie kolorem żółtym zaznaczono elementy o zdecydowanej przewadze głosów.

Tabela 3 Preferowany sposób korzystania z terenów zieleni.

Formy korzystania z terenów zieleni w mieście				
Spółeczność obecna na spotkaniach warsztatowych		Środowisko nauczycielskie		Młodzież w wieku szkolnym – poniżej 20 lat
Liczba osób wypełniających ankietę:	27		7	95
ogródki działkowe	3	spacer, odpoczynek w parku	6	spacer, odpoczynek w parku
odpoczynek w parku	3	rower	5	biegi
spacer	15	konno	1	rower
nordic walking	3	kajak	1	plener
biegi	3			spacer z psem
rower	7			jazda konna
ścieżki zdrowia, przy OSiR	1			rolki
kajaki	1			boiska
kąpiele	1			
narciarstwo	1			
wędkarstwo	2			
wędrówki piesze	1			
plac zabaw dla dzieci;	1			

Wyniki przeprowadzonych dyskusji wskazują na dążenie do kształtowania przestrzeni o charakterze reprezentacyjno - wypoczynkowym.

9. Określenie preferowanego charakteru ukształtowania terenów zieleni

Na bazie wyników ankiet oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych określono postulaty dotyczące charakteru funkcjonowania terenu opracowania. Wyszczególniono przy tym następujące możliwe sposoby kształtowania przestrzeni posiadającej cechy:

- wielofunkcyjnej
- reprezentacyjnej
- wyrażającej charakter miejsca i regionu, symboliczna – Kociewie
- o dominującej funkcji rekreacyjnej, bezobsługowej
- „zielonej”, ekologicznej
- sprzyjającej rozwijaniu relacji społecznych
- z elementami zagospodarowania terenu odpornymi na akty wandalizmu oraz warunki atmosferyczne.

Zatem w odniesieniu do wyników konsultacji społecznych można wnioskować, iż preferencje lokalnej społeczności odnoszą się do możliwych w realizacji pod względem finansowym elementów zagospodarowania terenu, przy najwyższym stopniu zachowania

walorów przyrodniczych. Społeczność lokalna oczekuje jedynie uatrakcyjnienia otaczającej ją przestrzeni miejskiej oraz wzbogacenia programu rekreacyjnego, dającego możliwość ucywilizowanego korzystania z przyrody. Istotnym obszarem dyskusji była również bezobsługowość punktów programowych, dzięki czemu będą kierowane do większej liczby użytkowników, przy zachowaniu minimalnych kosztów ich utrzymania.

10. Zestawienie rekomendacji dotyczących ukształtowania terenów zieleni

Na podstawie przedstawionych powyżej wyników prac warsztatowych oraz po rozmowie z władzami miasta Starogardu Gdańskiego określono rekomendowany sposób kształtowania terenów zieleni odnoszący się do zaproponowanego programu, w którym należy uwzględnić:

1. Uporządkowanie terenu parku poprzez przywrócenie osi widokowych oraz kompozycyjnych parku, a także zwiększenie jego estetyki.
2. Zagospodarowanie „Francuskiej górki” na celce rekreacji i sportów zimowych (górką saneczkową).
3. Szlak kajakowy doliny Wierzycy, przy czym wymagane jest tego spójne oznakowanie i uzupełnianie infrastrukturalne. Ponadto należy uwzględnić również dalsze kierunki szlaku kajakowego, wychodzącego poza teren gminy.
4. Postulowaną lokalizację pola namiotowego – biwakowego w rejonie istniejącej kładki na rzece Wierzycy, na zachód od mostu na ulicy Jagiełły.
5. Ciągłość w terenie miasta i gminy, szlaków pieszych, rowerowych, nornic walking, ścieżek dydaktycznych, przyrodniczych, ekologicznych i innych.
6. Wskazanie najatrakcyjniejszych miejsc obserwacji ptaków w połączeniu z ww. szlakami.
7. Wyszczególnienie obszarów funkcjonalnych oraz uwidocznienie marki Starogardu, jako zielonej stolicy Kociewia.
8. Tereny dawnego wyrobiska pozostają do zagospodarowania na cele rekreacyjno-wypoczynkowe.
9. W koncepcji nie uwzględnia się postulowanego zejścia ze skarpy w pobliżu kościoła Św. Mateusza, między innymi ze względu na kwestię własności gruntowych.
10. Wskazany w trakcie dyskusji teren od strzelnicy do Stada Ogierów, jako pominięty w koncepcji, pozostaje nienaruszony z powodu jego aktualnej atrakcyjności przyrodniczo-krajobrazowej.

11. Przedstawienie i ocena wypracowanego wariantu sposobu zagospodarowania terenów zieleni

Następna faza prac projektowych polegała na doprecyzowaniu elementów programowych zagospodarowania terenu, uwzględniających zebrane w czasie dyskusji wnioski oraz możliwości realizacyjne zagospodarowania terenu, czego wyniki zaprezentowano w postaci koncepcji zagospodarowania terenu z podziałem na trzy obszary.

Program terenu I – Natura 2000

1. Tereny zieleni ekologicznej, przy czym w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią poprowadzone zostaną szlaki na kładkach uzupełnione ścieżką edukacyjną.
2. Wyrębisko - zieleni parkowej urządzonej - park leśny, teren rekreacyjno-wypoczynkowy, rekreacji i sportu - zieleń naturalna i kształtowana, komponowana, ciągi spacerowe, miejsca wypoczynku, wiaty i altany rekreacyjne, ścieżki zdrowia, punkty obserwacji przyrody, ścieżki edukacyjne, otwarte urządzenia sportowe, place do gier i zabaw dla dzieci, obiekty gastronomiczne, sanitariaty - zakaz sytuowania miejsc postojowych, - skatepark, plac zabaw, siłownia terenowa.
3. Tereny zieleni ekologicznej – urządzenie szlaku pieszego i rowerowego.
5. Tereny usług o charakterze publicznym z zakresu rekreacji i wypoczynku oraz sportu, z zielenią towarzyszącą, tradycyjne miejsce wypoczynkowe tzw., „Piekielki”; jako funkcje dopuszczalne – *usługi z zakresu gastronomii, kultury, hotelowe, funkcje mieszkalne wyłącznie, jako integralnie związane z prowadzoną działalnością usługową* – polana rekreacyjna, pole campingowe przy restauracji.

Rys. 6 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren I.

Program terenu II – terenu zurbanizowane.

1. Tereny obiektów i urządzeń zaopatrzenia w wodę - w strefie ochrony pośredniej ujęcia wody „Wierzyca”; funkcje dopuszczalne - zielen ekologiczna – projektowana ścieżka ekologiczna, ścieżka edukacyjna na kładkach – flora i fauna nad Wierzą.
2. Tereny zieleni parkowej - skwer, zieleniec miejski z zielenią wielowarstwową i małą architekturą, górką saneczkowa.
3. Przystań kajakowa – ZHP, wypożyczalnia sprzętu (rowery, kajaki).
4. Tereny zieleni parkowej – park miejski z zielenią wielowarstwową i małą architekturą, ogrody traw, ogrody tematyczne - szachy plenerowe, małe obiekty gastronomiczne, handlu detalicznego, kioski, punkty informacji turystycznej, plac zabaw.
5. Zieleń parkowa wzdłuż rzeki Wierzycy, wraz z ciągiem pieszym, ciąg pieszy z zielenią urządzoną, pochylnie dla ruchu osób niepełnosprawnych.
6. Bulwar - elementy małej architektury związane z funkcją deptaku np. kwiatowy, ławki, lampy oraz grupy zieleni urządzonej o niewielkich formach; gatunki o formach geometrycznych, zatoki wypoczynkowe, oświetlenie – lampy uliczne, widokowy na panoramę Starego Miasta.

Rys. 7 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren II.

Program terenu III – jezioro Kochanka.

1. Ul. Tczewska, ciąg pieszy i pieszo rowerowy, uzupełnienie zieleni przyulicznej (zieleni urządzona wielowarstwowa) chodniki - 1.5 m, ścieżki rowerowe - 2.0 m, szerokość pasa ruchu - 3.5 m - wszelkie kolizje z istniejącymi drzewami należy korygować na etapie projektu budowlanego;
  - cmentarz zabytkowy wojskowy – w ewidencji zabytków - zagospodarowanie związane z funkcją podstawową, ogrodzenie, zieleni wielowarstwowa, mała architektura dostosowana do historycznego założenia.
2. Tereny zieleni urządzonej, parkowej – Francuska Górka - chroniona ze względów kulturowych - tradycja miejsca, wartości niematerialne - zieleni urządzona z małą architekturą, (ławki, kosze, latarnie), urządzenie górki saneczkowej na stoku.
3. Droga krajowa nr 22 - ul. Adama Mickiewicza - chodniki – 2.0 m, ścieżki rowerowe - 2.0 m, szerokość pasa ruchu – min 3.50m – docelowo 2 2 pasy ruchu w jedną stronę, zieleni przyuliczna urządzona
  - przejście dla pieszych przy skrzyżowaniu dróg ulic wprowadzających do lasu i ul. Mickiewicza
  - poszerzenie kładki pieszej dla pieszo rowerowej
4. Tablice informacyjne (program lasu, ścieżka zdrowia - siłownia, ścieżka edukacyjna - przyrodnicza, ścieżka nornic walking, trasy piesze i rowerowe, stacja wędkarska, punkty obserwacji ptaków);
  - mała architektura: tablice informacyjne, deszczochrony, ławki, kosze, wieże obserwacyjne, pałniki.
5. Proponowane trasy nornic walking – 2,0km, 3,5 km, 6,0km.
6. Teren z elementami do ćwiczeń rozciągających i siłowych.
7. Miejsca postojowe – wyłącznie w miejscach i w formie uzgodnionych z Nadleśnictwem Starogard, dla zespołów nie większych jak 50 miejsc, projektowanych z udziałem odpowiednio kształtowanej zieleni;
8. Punkty obserwacji ptaków – wieże obserwacyjne.
9. Ścieżka edukacyjna (układ piętrowy lasu, mieszkańcy lasu, ptaki, ssaki, owady, rośliny).
10. Stacja wędkarska: infrastruktura umożliwiająca wodowanie łodzi, sanitariat, deszczochron, pomost, miejsca organizacji ognisk.
11. Tereny zieleni ekologicznej, ścieżki piesze, punkty widokowe (teren rekreacji wielopokoleniowej - naturalne elementy zabawowe dla dzieci, rekreacja rodzinna).

Rys. 8 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren III.

W czasie dyskusji nad zaprezentowaną koncepcją zagospodarowania terenu poruszono istotną kwestię możliwości realizacji spływu kajakowego. Wierzyca należy niewątpliwie do trudnych rzek, przeznaczonych dla zaawansowanych kajakarzy. Niemniej inwestycja w infrastrukturę kajakową w postaci przystani, pól biwakowych czy przenosek wpłynie na poprawę, jakości spływu, między innymi dzięki zwiększonej intensywności użytkowania. Ponadto zwrócono również uwagę na ograniczone możliwości organizacji ognisk. Obecnie ogniska mają miejsce w formie nieuregulowanej prawnie, co nie wpływa korzystnie na bezpieczeństwo przeciwpożarowe jak również ma odzwierciedlenie w konfliktach prawnych. Dlatego też ważne jest, aby koncepcja uwzględniała możliwość uregulowania kwestii legalnej organizacji ognisk przy zachowaniu maksymalnego poziomu bezpieczeństwa dla przyrody i użytkowników.

Na spotkaniu warsztatowym ponownie została poruszona również kwestia rozwiązań samoobsługowych, wymagających niewielkich nakładów finansowych, jak również potrzeby stworzenia planu realizacji krótko i długoterminowego.

Zatem zaprezentowana koncepcja zagospodarowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim spotkała się z dość pozytywną oceną społeczności lokalnej, jako że uwzględnia w głównej mierze potrzeby starogardzian. Niemniej wymaga jeszcze dopracowania oraz uporządkowania tak, aby możliwa była jej realizacja w możliwie najkrótszym terminie.

12. Przedstawienie proponowanego sposobu zagospodarowania terenów zieleni do opracowania końcowego

Kolejnym etapem prac nad koncepcją zagospodarowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim było doprecyzowanie elementów zagospodarowania terenu, z wyszczególnieniem detalu małej architektury oraz rozwiązań materiałowych, a także z podaniem szacunkowych kosztów realizacji poszczególnych elementów programowych. Wyniki tych prac, przedstawione poniżej, poddane zostały dyskusji w czasie ostatniego spotkania warsztatowego.

Program terenu I – Natura 2000

1. Tereny leśne – adaptacja istniejących ścieżek na ciągi pieszo-rowerowe.
2. Ciąg pieszo – rowerowy wzdłuż rzeki Wierzycy – częściowo istniejące ścieżki, w terenach bezpośredniego zagrożenia powodzią, ciągi pieszo-rowerowe projektuje się na poszerzonej linii skarpy lub na kładkach.

3. Projektowana ścieżka edukacyjna - o tematyce przyrodniczej – fauna i flora Natury 2000 - wzdłuż rzeki Wierzycy – na północnym brzegu rzeki - od wyjścia z lasu do istniejącego mostku wschodniego.
4. Projektowany punkt widokowy w postaci platformy widokowej z tablicą informacyjną zawierającą sylwetki możliwych do obserwacji z tego miejsca gatunków zwierząt.
5. Teren dawnego wyrobiska – projektowany park rowerowy z torami do jazdy wyczynowej na rowerach górskich (długość ok. 300m) i bmx (dł. ok. 200 m) a także bezobsługowe ścianki wspinaczkowe (do 3m).
6. Tereny po południowej stronie Wierzycy - teren rekreacyjno-wypoczynkowy, ciągi spacerowe, miejsca wypoczynku, wiaty i altany rekreacyjne, polana rekreacyjna z małą architekturą, ścieżka zdrowia, naturalny plac do gier i zabaw dla dzieci z wykorzystaniem naturalnych form i materiałów (drewno, kamień).
7. Tereny w sąsiedztwie restauracji Słonecznej: projektowane pole campingowe (15 miejsc postojowych dla kamperów po ok. 150 m² każde) oraz pole biwakowe i przystań kajakowa z węzłem sanitarnym w projektowanym budynku służącym obsłudze tych terenów. Projektowane elementy małej architektury oraz miejsca na organizację ognisk.
8. Projektowane trasy nornic walking o długości: zielona - 1,3 km, czerwona – 2,0 km, czarna - 4,3 km.
9. Na projekcie wskazano obszary do uregulowania pod względem własności gruntowej. W tym projektowana ścieżka pieszka, której przebieg koliduje z terenami prywatnymi – możliwa do realizacji pod warunkiem usunięcia kolizji.
10. Projektowane dwa nowe mosty przez Wierzycę – zachodni o szer. 2, 5 pieszo-rowerowy, środkowy – linowy, pieszki o szer. 1,5m.
11. Projekt małej architektury w postaci: ławek, koszy, stołów, deszczochronów, stojaków rowerowych oraz tablic informacyjnych w oparciu o naturalne materiały: drewno i kamień.

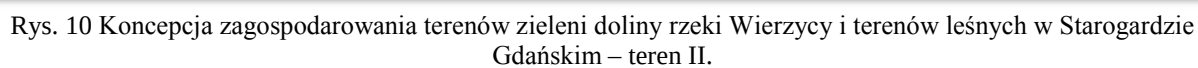

Rys. 9 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren I.

Program terenu II – terenu zurbanizowane.

1. Teren zieleni w pobliżu ronda przy fabryce wódek Sobieski - teren zieleni urządzonej z małą architekturą, odtworzenie obecnego układu tarasowego przez odsłonięcie istniejących murków.
2. Tereny obiektów i urządzeń zaopatrzenia w wodę – wprowadzenie ścieżki edukacyjnej o tematyce przyrodniczej – fauna i flora terenów podmokłych, oraz tematyce technologii ujęć wodnych - na kładkach. Zastosowanie zieleni izolacyjnej w bezpośrednim sąsiedztwie terenów ujęć wody.
3. Zagospodarowanie istniejącej stancji ZHP na przystań kajakową z możliwością wypożyczenia sprzętu sportowego (rowery, kajaki).
4. Teren parku miejskiego – rewitalizacja parku poprzez inwentaryzację i gospodarkę drzewostanem, przebudowę układu komunikacyjnego z odtworzeniem osi widokowej, wprowadzenie spójnego stylu małej architektury (projekty katalogowe), modernizacja placu zabaw poprzez powiększenie oraz podział na grupy wiekowe 1-6 i 7-13 lat, wprowadzenie zieleni urządzonej w postaci ozdobnej niskiej oraz znoszącej czasowe zalewanie w strefie bezpośredniego zagrożenia powodzią.
5. Zagospodarowanie terenów przyległych do parku od strony północnej – tereny parkingów o nawierzchni utwardzonej oraz w bezpośrednim sąsiedztwie parku nawierzchnia przepuszczalna – geokrata, z możliwością organizacji imprez plenerowych. Tereny projektowanych parkingów zapewniają dogodne ustawienie sceny w kierunku północ-południe a także zaplecze techniczne, socjalne oraz zaplecze sceny.
6. Modernizacja terenów w sąsiedztwie OSiR na bulwar spacerowy z zielenią urządzoną niską o funkcji reprezentacyjnej z zatoczkami wypoczynkowymi. Widok na panoramę Starego Miasta.
7. Wprowadzenie infrastruktury umożliwiającej przenoski kajakowe oraz wodowanie i wyciąganie kajaków. Zapewnienie dojazdu – możliwość przewiezienia kajaków w dalsze odcinki szlaku wodnego.
8. Na projekcie wskazano obszary do uregulowania pod względem własności gruntowej.

Program terenu III – jezioro Kochanka.

1. Zagospodarowanie ul. Tczewskiej - ciąg pieszy i pieszo rowerowy (chodniki - 1.5 m, ścieżki rowerowe - 2.0 m, szerokość pasa ruchu - 3.5m), uzupełnienie zieleni przyulicznej.
2. Tereny zieleni urządzonej, parkowej – Francuska Górka - zieleni urządzona z małą architekturą, (ławki, kosze, latarnie), urządzenie górki saneczkowej na stoku.
3. Droga krajowa nr 22 - ul. Adama Mickiewicza - ciąg pieszy i pieszo rowerowy (chodniki - 1.5 m, ścieżki rowerowe - 2.0 m, szerokość pasa ruchu - 3.5m), uzupełnienie zieleni przyulicznej.
4. Postulowane przejście dla pieszych przy skrzyżowaniu dróg, ulic wprowadzających do lasu i ul. Mickiewicza.
5. Projektowane ciągi piesze i pieszo rowerowe w ciągu istniejących ścieżek leśnych, a także ciąg pieszo - jezdny o nawierzchni z geokraty wyłącznie do projektowanej stacji wędkarskiej.
6. Projektowane szlaki nornic walking – trasy o długości: zielona – 2km, czerwona – 3, 5 km, czarna 6,0 km.
7. Projektowana ścieżka zdrowia z elementami do ćwiczeń rozciągających i siłowych z bali dębowych.
8. Projektowana stacja wędkarska z polaną rekreacyjną (mała architektura: ławki, stoły, kosze, stojaki rowerowe, deszczochrony oraz miejsca na ogniska) z możliwością wodowania łodzi. Budowa miejsc połowu z łądu w formie pomostów.
9. Punkty obserwacji ptaków w postaci platformy obserwacyjnej oraz wieży widokowej z tablicą informującą o możliwości obserwowanych gatunków ptaków.
10. Wprowadzenie tablic informacyjnych – ścieżka zdrowia o tematyce leśnej oraz przyrodniczej.
11. Projektowane ścieżki piesze w terenach ekologicznych.
12. Na projekcie wskazano obszary do uregulowania pod względem własności gruntowej. W tym projektowana ścieżka piesza, której przebieg koliduje z terenami prywatnymi – możliwa do realizacji pod warunkiem usunięcia kolizji.
13. Ostateczna koncepcja uzupełniona o wnioski z trzeciego etapu spotkań warsztatowych zostanie przedstawiona władzom miasta do dalszego opracowania planistycznego i projektowego.

Przedstawiona powyżej koncepcja została poddana dyskusji w czasie ostatniego spotkania warsztatowego, z której wynika, iż w koncepcji dla terenu I, ostatecznie należy uwzględnić organizację ognisk w dwóch lokalizacjach. Z kolei na terenie projektowanego pola campingowego należy uwzględnić lokalizację toalety publicznej - ogólnodostępnej. W koncepcji należy uwzględnić również teren przeznaczony na wybieg dla psów, z zastosowaniem elementów toru przeszkód i innych, wykorzystywanych przy szkoleniu psów. Należy wskazać ostateczną lokalizację umiejscowienia tego punktu programowego - teren zieleni w okolicach ronda przy fabryce wódek „Sobieski”, lub teren zieleni w obrębie bulwarów, w okolicy ulicy Młynów. W terenie trzecim w ramach realizacji założeń koncepcji, konieczne będzie wykonanie projektu organizacji ruchu dla postulowanego w koncepcji przejścia dla pieszych w okolicy skrzyżowania drogi krajowej nr 22 z prostopadłe do niej położonymi drogami leśnymi prowadzącymi do leśniczówek, przy uwzględnieniu zmiany lokalizacji przystanków komunikacji miejskiej. Ponadto ustalono wykorzystanie istniejących kładek położonych nad kanałem wodnym przy jeziorze Kochanka (od zachodu), jako element bazowy dla lokalizacji punktów obserwacyjnych. Po wschodniej stronie jeziora punkt widokowy należy zorganizować przy użyciu obiektu małej architektury – wieży widokowej do wysokości 3,0 do 4,0m.

13. Podsumowanie

Niniejsze opracowanie stanowiąc podsumowanie prac warsztatowych zawiera zapis procesu wypracowania programu koncepcji zagospodarowania terenów zieleni w Starogardzie Gdańskim. Przyjęty sposób warsztatowy pracy nad koncepcją pozwolił na aktywne zaangażowanie społeczności lokalnej w proces projektowy, co skutkuje odzwierciedleniem ich oczekiwań w założeniach projektowych.

Wykaz tabel:

Tabela 1 Analiza SWOT dla terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy w Starogardzie Gdańskim..	18
Tabela 2 Preferencje programowe zagospodarowania terenu uzyskane na podstawie przeprowadzonych ankiet.....	24
Tabela 3 Preferowany sposób korzystania z terenów zieleni.....	26

Wykaz rysunków:

Rys. 1 Tereny zieleni doliny rzeki Wierzycy i tereny leśne w Starogardzie Gdańskim – zakres opracowania „Koncepcji...”	2
Rys. 2 Wyciąg z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	8
Rys. 3 Zróżnicowanie własności gruntowej terenu opracowania.....	10
Rys. 4 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – wariant 1.....	21
Rys. 5 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – wariant 2.....	23
Rys. 6 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren I.	29
Rys. 7 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren II.	31
Rys. 8 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren III.	33
Rys. 9 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren I.	36
Rys. 10 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren II.....	38
Rys. 11 Koncepcja zagospodarowania terenów zieleni doliny rzeki Wierzycy i terenów leśnych w Starogardzie Gdańskim – teren III.....	40

Wykaz fotografii:

Fot. 1 Teren dawnego wyrobiska, widok od strony północnej. (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013).....	14
Fot. 2 Istniejące miejsce palenia ognisk (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013).....	14
Fot. 3 Istniejące zagospodarowanie terenu zieleni w sąsiedztwie obszarów ochrony ujęć wody (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)	15

Fot. 4 Istniejące zagospodarowanie terenu strefy wejściowej do parku (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013)	16
Fot. 5 Istniejące zagospodarowanie terenu dla obszaru projektowanej stacji wędkarskiej (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013).....	17
Fot. 6 Widok na fragment jeziora Kochanka oraz tereny przyległe. (Fot. M. Naumienko, kwiecień 2013).....	17